

Qərb hikkəsi, yoxsa Şərq hikməti

Türk dünyası özünün ikinci yüksəliş dövrünə qədəm qoyur

Dəfələrlə qeyd etdiyimiz kimi, birləşmiş Qərbin əsas hədəfi Çinin "Bir kəmər, bir yol" layihəsidir. İndi Orta dəhliz adlanan bu global marşrut dünyanın nəqliyyat-kommunikasiya sistemləri arasında ən önəmlisidir. Ona görə də Qərb bu marşrutun əhəmiyyətini azaltmaq üçün "Hindistan-Yaxın Şərq-Avropa iqtisadi dəhlizi" (İMEC) adlanan yeni nəqliyyat dəhlizinin açılmasına səy göstərir. Burada da ən maraqlı məqam həmin marşrutun Türkiyədən yan keçməsidir, baxmayaraq ki, iqtisadi səmərəsinə görə həmin yolun Türkiyə üzərindən Avropaya uzanması ən doğru seçim olardı. Lakin nə edəsən ki, Qərb Türkiyənin və türk dünyasının yenidən dirçəlməsinə imkan vermək istəmir. Ancaq nahaq.

Qərb hikkəsi, yoxsa Şərq hikməti

Türk dünyası özünün ikinci yüksəliş dövrünə qədəm qoyur

Son vaxtlar Qərbin, xüsusilə Fransanın Türkiyə və Azərbaycana qarşı qərəzinin artması fonunda haqlı bir sual yaranır: səbəb nədir? Məsələ bundadır ki, həmin səbəbin kökü tarixdən qaynaqlanır. Həmin tarix də odur ki, türk dünyası böyük imperiyalar yaradıb, yüz illərlə dünya siyasətini müəyyənləşdirib.

Ötən əsrin əvvəlində Qərb min bir hiylə və fitnə-fəsadla sonuncu türk imperiyası olan Osmanlı imperatorluğunu yıxıb tarixə qovuşdurdu. Bundan sonra bir əsrdir ki, dünyaya hökm edir. Bu dövrdə heç bir siyasi əxlaq sığmayan üsullardan istifadə edir ki, bir daha türklər tarixin səhnəsinə çıxmasınlar. Ancaq bu, mümkün olmur, XXI əsrin yenidən türk əsrinə çevrilmə ehtimalı çoxdur. Türkiyə beynəlxalq aləmdə xarizmatik siyasətçi kimi tanınan Rəcəb Tayyib Ərdoğanın sayəsində öz mövqeyini getdikcə möhkəmləndirir. O hesaba qardaş ölkə dünyada qlobal liderlərdən birinə çevrilib. Bunu həzm edə bilməyən Qərb hətta çevriliş yolu ilə "sözə baxmayan" Türkiyə Prezidentini devirmək istədi. Xarici və daxili güclərin birləşmiş həmləsi və məkrli planları türk xalqının birliyi sayəsində puç oldu. Bundan sonra həmin qüvvələr bir çox beynəlxalq düynünün açılmasında Türkiyə ilə uzlaşmaq məcburiyyətindədirlər. Bununla belə dinc də durmurlar: indi də Azərbaycanı hədəf seçiblər. Nə qədər ki, torpaqlarımız işğal altında idi, Qərb bu faktordan istifadə edib ölkəmizə təzyiqlər göstərirdi. Bütün ərazilərimizdə suverenliyimizi bərpa etmişik, ancaq onlar bunu həzm edə bilmədiklərindən yenə də üstümüzə gəlirlər. Fransa başda olmaqla Qərb ölkəmizi "etnik təmizləmə"də ittiham edir.

Onların bu mövqeyi, isterikası təsadüfi deyil. Anlayırlar ki, biz ərazi bütövlüyümüzü bərpa etdikdən sonra onların siyasi ikiüzlülüynə dözməyəcəyik, təhdidlərinə boyun əyməyəcəyik, necə ki, bunu Azərbaycanın hər addımında, hər qərərində görürük. Elə buna görə də çirkləllərini "beş qaba çəkmək" istəyirlər. Amma bununla da kifayətlənmirlər. Fransa Avropa Şurası Parlament Assambleyasında nümayəndə heyətimizin səsvermə hüqu-

qunun birillik məhdudlaşdırılması barədə qərarın qəbul edilməsinə nail oldu. Bu ədalətsizliyə etiraz olaraq nümayəndə heyətimiz AŞPA-dakı fəaliyyətini qeyri-müəyyən vaxtdək dondurmaq barədə qərar qəbul etdi. Bəlkə də AŞPA-dakılar Azərbaycan nümayəndə heyətinin belə bir addım atacağını gözləmədilər. Lakin gözləməli idilər. Bilməli idilər ki, Azərbaycanı heç bir təzyiqlə boyun əyməyə məcbur etmək mümkün deyil.

Buna baxmayaraq, təzyiqlər bitmək bilmir. Onlar indi də hər vəchlə çalışırlar ki, Azərbaycanla Ermənistan arasında sülh müqaviləsi bağlanmasın və bölgəmizdə gərginlik davam etsin. Hələlik Ermənistan Qərbin bu çabəsindəki rolunu davam etdirir. Ancaq nahaq, hərdən Qərbin gücündənsə, Şərqlin hikmətinə inanmaq lazımdır.

Dünyada əvvəllər qlobal güclərin rəqabəti strateji resurslara sahib olmaq uğrunda gedirdi. İndi buna strateji nəqliyyat marşrutları uğrunda mübarizə də əlavə olunub. Daha doğrusu, beynəlxalq nəqliyyat dəhlizlərinə nəzarət uğrunda gedən mübarizə ön plana çıxıb. Məsələ ondadır ki, türk dünyası həm zəngin karbohidrogen ehtiyarlarına, həm də ən əlverişli nəqliyyat marşrutlarına sahibdir. Bu baxımdan Azərbaycana olan təzyiqlərin bir səbəbi də Zəngəzur dəhlizi ilə bağlıdır. Yəni Ermənistanın Zəngəzur dəhlizinin açılması üçün absurd şərtlər irəli sürməsi və sülh müqaviləsindən yayınması qlobal güclərin həmin dəhlizin açılmasını istəməmələrindən qaynaqlanır. Nikol Paşinyanın bəyan etdiyi "sülh kəşməsi" də elə bu deməkdir. Qeyd edək ki, Ermənistan bu məsələdə beynəlxalq güclərlə yanaşı, regional güc olan İran da dəstək verir. Hindistan, İran, Ermənistan və Gürcüstan marşrutunun əsas ideya müəllifi də İrandır. Çünki bu ölkə də türk dünyasının birləşməsinə və beynəlxalq gücə çevrilməsinə özünə təhdid kimi görür.

Fransa isə İranla münasibətlərini bizə bir pəncərədən göstərsə də, pərdə arxasında həmin marşrutun gərçəkləşməsində və bu yolla Ermənistanın Hindistan vasitəsilə silahlandırılmasında maraqlıdır. Fransanın Hindistanda hərbi helikopter istehsalı müəssisəsini açması və razılaşmaya görə, helikopterlərin dost

ölkələrə, yəni Ermənistanla satılması barədə razılığa gəlinməsi təsadüfi deyil. Sözsüz ki, həmin silahlar da digər silahlar kimi Ermənistanla İran üzərindən ötürüləcək.

Dəfələrlə qeyd etdiyimiz kimi, birləşmiş Qərb əsas hədəfi Çinin "Bir kəmə, bir yol" layihəsidir. İndi Orta dəhliz adlanan bu qlobal marşrut dünyanın nəqliyyat-kommunikasiya sistemləri arasında ən önəmlisidir. Ona görə də Qərb bu marşrutun əhəmiyyətini azaltmaq üçün "Hindistan-Yaxın Şərq-Avropa iqtisadi dəhlizi" (İMEC) adlanan yeni nəqliyyat dəhlizinin açılmasına səy göstərir. Burada da ən maraqlı məqam həmin marşrutun Türkiyədən yan keçməsidir, baxmayaraq ki, iqtisadi səmərəsinə görə həmin yolun Türkiyə üzərindən Avropaya uzanması ən doğru seçim olardı. Lakin nə edəsən ki, Qərb Türkiyənin və türk dünyasının yenidən dirçəlməsinə imkan vermək istəmir. Ancaq nahaq. Çünki türk dünyası bütün cəhdlərə rəğmənlə özünün ikinci yüksəliş dövrünə qədəm qoyur. Bunu statistik rəqəmlər də təsdiq edir: Türk Dövlətləri Təşkilatına daxil olan ölkələrin ticarət dövriyyəsinin dəyəri 1 trilyon 200 milyard dollara çatıb. Bu, onu göstərir ki, qlobal ticarətdə türk dünyası önəmli mövqə tutmaqdadır. Elə bu fakt yetərlidir ki, Qərbin, xüsusən regionumuza soxulub Orta dəhlizə nəzarəti ələ keçirmək istəyən Fransanın bütün cəhdlərinin uğursuzluğa düşərəcəyinə şübhə yeri qalmasın.

Fransanın Azərbaycanın qapısını döyməsinə isə çox qalmaqıb. Bu ölkədə 51 atom-elektrik-stansiyası fəaliyyət göstərir və fransızların enerjiyə olan tələbəti əsasən AES-lərin hesabına ödənilir. İndiyədək nüvə yanacağı üçün xammal Afrika ölkələrindən alan Fransanın son vaxtlar həmin dövlətlərlə bütün əlaqələri kəsilib. Ehtiyat isə o qədər də çox deyil. Bu üzəndən uranı Qazaxıstandan tədarük etməyə məcburdur. Emmanuel Makronun Qazaxıstanla son səfəri də bununla bağlı idi. Sual olunur: Qazaxıstanla anlaşdıqdan sonra Fransa uranı hansı yolla ölkəsinə daşıyacaq? Bax, bu vaxt Azərbaycan yada düşəcək. Onda da görəsən, gec olmayacaq ki?!

Rüstəm KAMAL,
"Azərbaycan"